

Najnovija dešavanja u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava u oblasti slobode izražavanja

Freedom of expression and freedom of the media

<http://horizontal-facility-eu.coe.int>

Finansirano
od strane Evropske unije
i Vijeća Evrope

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implementirano
od strane Vijeća Evrope

Bilten br. 2.
Najnoviji trendovi u sudskoj praksi
Evropskog suda za ljudska prava u
oblasti slobode izražavanja

Autor: Cesare Pitea
Urednica verzije na bosanskom jeziku:
Sevima Sali-Terzić

Bilten je pripremljen u okviru zajedničkog programa Evropske unije i Vijeća Evrope „Horizontalni program za Zapadni Balkan i Tursku 2019–2022.“ i projekta „Sloboda izražavanja i sloboda medija u jugoistočnoj Evropi (JUFREX).“

© Vijeće Evrope, april 2021.

Sva prava zadržana. Licencirano Evropskoj uniji pod uslovima. Nijedan dio ove publikacije se ne može prevoditi, umnožavati, niti prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim (CD-Rom, Internet, itd.) ili ehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje ili pohranjivanje informacija ili sistem pretraživanja, bez prethodnog pismenog odobrenja Uprave za komunikacije (F-67075 Strasbourg Cedex ili publishing@coe.int).

Ovaj dokument je izrađen uz finansijsku podršku Evropske unije i Vijeća Evrope.

Stavovi izraženi u ovom dokumentu spadaju u odgovornost autora i ni na koji način ne odražavaju službeno mišljenje bilo koje strane.

Sadržaj

UVOD	5
PREGLED NAJVAŽNIJIH PREDMETA U OBLASTI SLOBODE IZRAŽAVANJA	6
<i>Karastelev i drugi protiv Rusije</i> , presuda od 6. novembra 2021, predstavka br. 16435/10	6
<i>Jesker protiv Švajcarske</i> , presuda od 6. oktobra 2020., predstavka br. 35449/14	7
<i>Gafiuc protiv Rumunije</i> , presuda od 13. oktobra 2020., predstavka br. 59174/13	8
<i>İmrek protiv Turske</i> , presuda od 10. novembra 2020., predstavka br. 45975/12	9
<i>Panioglu protiv Rumunije</i> , presuda od 8. decembra 2020., predstavka br. 33794/14	10
<i>Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft et publisuisse SA protiv Švajcarske</i> , presuda od 22. decembra 2020., predstavka br. 41723/14	11
<i>Société Editrice de Mediapart i drugi protiv Francuske</i> , presuda od 14. januara 2021., predstavke br. 281/15 i 34445/15	13
DETALJNA ANALIZA ODABRANIH PREDMETA	14
<i>Sabuncu i drugi protiv Turske</i> , presuda od 10. novembra 2020., predstavka br. 23199/17	14
<i>Selahattin Demirtaş protiv Turske (br. 2) [GC]</i> , presuda od 22. decembra 2020., predstavka br. 14305/17	17

Uvod

Bilten se priprema u okviru zajedničke inicijative Evropske unije i Vijeća Evrope „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019.-2022.“ i Akcije „**Sloboda izražavanja i sloboda medija u Jugoistočnoj Europi**“ (JUFREX).

Da bi nastavio saradnju sa pravnim stručnjacima, certifikovanim edukatorima JUFREX-a, i doprinio daljnjem unapređenju znanja u oblasti slobode izražavanja i slobode medija, pripremili smo ovaj Bilten kao dodatni alat za razmjenu informacija o novim trendovima i dešavanjima u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP, Sud).

Dok Bilten br. 1 obuhvata period od aprila 2019. do jula 2020., ovaj koji je pred vama predstavlja neke od najrelevantnijih presuda koje su donesene u periodu od avgusta 2020. do januara 2021. godine.

U analiziranom periodu, Evropski sud za ljudska prava je donio značajne presude u različitim oblastima na koje se odnosi član 10. Evropske konvencije o ljudskim pravima. Najrelevantnija struja sudske prakse bavi se isprepletenim zahtjevima za zaštitu slobode izražavanja i slobodom i sigurnošću novinara i parlamentaraca, posebno u kontekstu legitimne borbe protiv terorizma i političkog nasilja. Ostali predmeti se odnose na preventivne mjere kojima se ograničava sloboda političkog govora, ograničenja pristupa informacijama o stvarima od javnog interesa, zaštitu novinarskih izvora, odgovornosti novinara i pripadnika pravosuđa u korištenju njihove slobode izražavanja i obim pristupa određenim medijima radi iznošenja političkih mišljenja. U odabranim presudama, Sud pojašnjava i elaborira zahtjeve u pogledu slobode izražavanja u ovim oblastima, sa posebnim fokusom na zahtjeve koji se odnose na zakonitost miješanja i potrebi za pažljivim nadzorom i kontrolom proporcionalnosti od strane domaćih organa. Generalno, odabrani slučaj naglašava važnost slobode izražavanja u kontekstu vladavine prava, a ujedno i potrebu za unapređenjem zakonodavstva o slobodi izražavanja i domaće prakse u primjeni principa supsidijarnosti.

U prvom dijelu Biltena je dat kratak opis odabranih predmeta, a u drugom detaljna analiza dva ključna predmeta.

Pregled najvažnijih predmeta u oblasti slobode izražavanja

Karastelev i drugi protiv Rusije, presuda od 6. novembra 2021, predstavka br. 16435/10

Činjenice

G. Karastelev i gđa Karasteleva (prvi i drugi podnositelj/ica predstavke) su bili rukovodioci NVO NHCR (*Novorossiysk Committee for Human Rights*), trećeg podnositelja). Oni su 2009. organizovali dva javna, statična protesta protiv regionalnog zakona o zaštiti maloljetnika iz 2008. godine smatrajući da je previše restriktivan i neustavan zato što ozbiljno ograničava slobode adolescenata. Tokom prvog protesta, podnositelji su držali plakat na kojem je pisalo „Sloboda nije data, sam je moraš uzeti.“ Tokom drugog protesta, podnositeljima su prišla dva maloljetnika i započela razgovor sa njima. Tužilaštvo je smatralo da ova ponašanja podnositelja predstavljaju širenje ekstremističke propagande i podsticanje adolescenata da učestvuju u budućim demonstracijama, što predstavlja kršenje Zakona o suzbijanju ekstremizma. Smatrali su da ponašanje podnositelja potencijalno može dovesti do „ekstremističkog djelovanja“ i opstruirati zakonito djelovanje državnih organa. Tužilac je izdao upozorenje podnositeljima predstavke kao službenicima koji rukovode navedenom NVO, kršenje

kojeg bi dovelo do lične upravne odgovornosti. Takođe su upozorili NVO da bi nastavak takvog djelovanja mogao dovesti do njenog rasformiranja. Konačno, jednom od podnositelja je naloženo da ispravi navedena kršenja. U suštini, tražili su od podnositelja da se suzdrže od budućih protesta, a u suprotnom će se suočiti s odgovornošću i rasformiranjem njihove NVO. Podnositelji su dali ostavke na svoje pozicije u NVO i bezuspješno uložili žalbu na odluku tužioca.

Prvo dvoje podnositelja su uložili žalbu ESLJP-u zbog kršenja slobode da saopštavaju informacije i ideje iz člana 10. Prvi podnositelj se žalio i na kršenje prava na pristup sudu iz člana 6. Sud je, odlukom sudije pojedinca iz 2016. godine, proglasio nedopuštenom predstavku koju je podnijela NVO.

Obrazloženje ESLJP-a

Na početku je sud odbio tvrdnju Vlade da, pošto je podnositeljica umrla nakon podnošenja predstavke, njen sin nema aktivnu legitimaciju da nastavi postupak zbog strogo lične prirode predstavke. Ponovio je da predstavka ima „moralnu dimenziju“ i da najbliži srodnik ima legitiman interes za nastavak postupka.

Iako Vlada nije osporavala da je došlo do miješanja u slobodu izražavanja, Sud je ipak jasno stavio do znanja da su podnositelji lično, iako indirektno, pogođeni i postupcima usmjerenim prema NVO.

Za Sud je kvalitet zakona na kojem je zasnovano takvo miješanje predstavljao najvažnije pitanje kojim se morao, pozabaviti. Pitanje je bilo dvojako. Prvo, da li su podnositelji mogli predvidjeti da bi njihovo ponašanje moglo povlačiti primjenu mjera iz zakona o borbi protiv ekstremizma. Drugo, da li im ruski zakon pruža dovoljnu naknadnu (*ex-post*) zaštitu od njegove proizvoljne primjene. Sud je ponovio da pribjegavanje preventivnim mjerama kojima se ograničava sloboda izražavanja treba ograničiti na slučajeve koji nose stvarni rizik od činjenja specifičnih i ozbiljnih djela od strane određenih lica. Nije bilo dokaza da je zakon predviđao niti da je tužilac primijenio bilo kakve utvrđive i predvidive kriterije kako bi napravio razliku između postupaka koji predstavljaju legitimno korištenje slobode izražavanja i radnji koje eventualno povlače upozorenja. Takođe, nije postojala jasna smjernica o vrstama radnji koje bi povlačile upozorenje, a ne krivičnu odgovornost. Nesigurnost koja je proizišla iz toga negativno je uticala na predvidivost regulatornog okvira, što dovodi do obeshrabrujućeg efekta (*chilling effect*) na slobodu izražavanja i ostavlja preširoko diskreciono pravo organima izvršne vlasti.

Sud je dalje naveo svoje zaključke iz ranijih predmeta ([Lashmankin i drugi protiv Rusije](#), presuda od 7. februara 2017, predstavka br. 57818/09 i 14 drugih, stav 356) da domaći zakon daje domaćim sudovima previše usko ovlaštenje za razmatranje koje je ograničeno na „zakonitost“ osporavane mjere. Nije ostavljeno prostora domaćim sudovima da ocijene njenu opravdanost i na kraju provedu procjenu neophodnosti i proporcionalnosti u skladu sa članom 10. i praksom Suda. Tužilac je stoga imao neograničeno ovlaštenje da donese preventivnu mjeru kojom se miješa u slobodu izražavanja.

Konačno, Sud je – čak i u svjetlu činjenica na koje se pozvao tužilac – odlučio da se ponašanje podnositelja ne može opravdano svrstati u radnje koje su zakonom opisane kao ekstremističko djelovanje, jer nije podrazumijevalo planiranje kriminalnih aktivnosti, niti je moglo, direktno ili indirektno, dovesti do nasilnih radnji protiv javnih organa. Dakle, prekršen je član 10.

Napomena: Ovaj predmet naglašava potrebu da se u domaćem zakonodavstvu strogo definišu okolnosti u kojima bi ponašanje koje ne povlači krivičnu odgovornost moglo, u izuzetnim slučajevima, opravdati preduzimanje preventivnih mjera koje utiču na ostvarivanje slobode izražavanja. On potvrđuje i da bi, s ciljem osiguravanja zaštite od proizvoljnog korištenja diskrecionog prava, djelovanje nesudskih organa u preduzimanju takvih mjera moralo podlijegati strogom sudskom razmatranju, koje bi sudovima omogućilo da procijene proporcionalnost u skladu sa zahtjevima člana 10.

[Jesker protiv Švajcarske](#), presuda od 6. oktobra 2020., predstavka br. 35449/14

Činjenice

Podnositeljica je novinarka koja je objavila članak o muškarcu koji je deset godina bio trgovac kanabisom.

Nakon objavljivanja, tužilac je otvorio istragu zbog trgovine drogom i zatražio od podnositeljice da svjedoči, tvrdeći da ona ne može koristiti pravo da zaštiti svoj izvor. Kantonalni sud je prvobitno prihvatio zahtjev gđe Jecker da ne otkriva svoje izvore, ali ga je u žalbenom postupku Federalni vrhovni sud odbio.

Odluka Federalnog suda se u suštini zasnivala na dva faktora: da je trgovina lakim drogama ozbiljno krivično djelo koje spada u djela koja opravdavaju izuzimanje od zaštite novinarskih izvora i da je svjedočenje podnositeljice jedini način da se počinilac identifikuje. Federalni sud je smatrao da iz činjenica ovog predmeta ne proizlazi nikakav poseban razlog koji bi dao prevagu javnom interesu za procesuiranje djela ili interesu podnositeljice da zaštiti svoj izvor. Stoga se pozvao na ravnotežu koju je utvrdio zakonodavac, prema kojoj javni interes ima prevagu.

Podnositeljica se pred Sudom žalila da je bila prisiljena da otkrije identitet povjerljivih izvora, što predstavlja kršenje člana 10.

Obrazloženje ESLJP-a

Sud se u analizi fokusirao na to jesu li argumenti koje je iznio Federalni sud da bi opravdao izuzetak od prava podnositeljice na zaštitu izvora bili dovoljni. Sud je podsjetio da razmatranje od strane sudije ili drugog nezavisnog i nepristrasnog organa odlučivanja predstavlja najvažniju zaštitu od bilo kakvog kršenja prava na zaštitu novinarskih izvora. Nadležni sud mora biti u stanju da odredi da li postoji imperativni javni interes koji nadvladava princip zaštite novinarskih izvora. U suprotnom, treba imati ovlaštenje da spriječi nepotreban pristup informacijama kojima se otkriva identitet izvora ([Sanoma Uitgevers B.V. protiv Nizozemske](#) [GC], presuda od 14. septembra 2010., predstavka br. 38224/03, stav 51).

Sud je naveo da se nužnost otkrivanja identiteta izvora ne može utvrditi pukom tvrdnjom da bez takvog otkrivanja krivična istraga ne bi bila moguća. Mora se uzeti u obzir ozbiljnost krivičnih djela. Federalni sud nije razmotrio stvarnu opasnost po zdravlje korisnika i u suštini se oslonio na klasifikaciju iz zakonodavstva, koju je prethodno okarakterisao kao „nedosljednu.“

Sud smatra nebinim to što se u članku nije otvoreno kritikovalo kriminalno djelovanje, dok je Federalni sud toj činjenici pridao određenu težinu. Sud je podvukao kako Federalni sud nije uzeo u obzir da će članak vjerovatno doprinijeti raspravi od opšteg interesa o djelotvornosti prevencije i suzbijanja krivičnih djela. Na sličan način, previdio je i da bi nalog za otkrivanje mogao štetno uticati na ugled novina i njihovu sposobnost izvršavanja zadataka u budućnosti, kao i na interes građana da primaju informacije koje potiču iz anonimnih izvora.

Prema tome, razlozi koje je naveo Federalni sud nisu bili dovoljni da dokažu postojanje prevladavajućeg javnog interesa koji bi opravdao otkrivanje novinarskih izvora. Sud je utvrdio da je došlo do kršenja člana 10.

Napomena: Ova odluka pokazuje primarnu važnost zaštite izvora da bi se sačuvala novinarska sloboda u skladu sa članom 10. ([Goodwin protiv](#)

[Ujedinjenog Kraljevstva](#) [GC], presuda od 27. marta 1996., predstavka br. 17488/90). Naglašava i da zakonodavac ne može utvrditi ravnotežu suprotstavljenih interesa u apstraktnim pojmovima, ostavljajući sudstvu jedino zadatak da utvrdi da li je predmetna situacija obuhvaćena uopšteno formulisanim zakonskim pravilom ([Perinçek protiv Švajcarske](#) [GC], presuda od 15. oktobra 2015., predstavka br. 27510/08, stav 275). Umjesto toga, Konvencija nalaže temeljitu sudijsku procjenu da li u okolnostima konkretnog predmeta postoje okolnosti prevladavajućeg i imperativnog javnog interesa da bi izuzetak bio u skladu sa zahtjevima slobode izražavanja.

Gafiuc protiv Rumunije, presuda od 13. oktobra 2020., predstavka br. 59174/13

Činjenice

Podnositelj predstave je bio sportski novinar u nacionalnim novinama. Godine 2005., Nacionalni savjet za proučavanje sigurnosnih arhiva (CNSAS) ga je akreditovao za pristup arhivu za potrebe istraživanja o sportu tokom komunističke vladavine. Podnositelj je objavio seriju članaka u kojima se otkrivaju lični podaci o osobama koje su učestvovala u aktivnostima političke policije kao informanti ili osobe pod nadzorom.

Upravni odbor CNSAS-a je 2009. godine povukao podnositeljevu akreditaciju tvrdeći da nije poštovao privatnost osoba koje su državni sigurnosni organi progonili i da je koristio informacije za druge svrhe, a ne one kojima je prvenstveno opravdano njegovo akreditovanje. Podnositelj je zahtjev za interno razmatranje upućen Panelu CNSAS-a je odbijen.

Podnositelj je bezuspješno tražio sudske razmatranje pred Apelacionim sudom i Visokim kasacionim sudom. Kasacioni sud je potvrdio presudu nižeg suda da je podnositelj imao obavezu da štiti privatni život osoba koje su progone tokom komunističke vladavine. Smatrao je da je

CNSAS sproveo neophodnu analizu objavljenog materijala i primijenio relevantan i objektivan zakonski test, koji ne zahtijeva da oštećene osobe prethodno podnesu tužbu.

Podnositelj je podnio predstavku pred ESLJP-om, tvrdeći da mu je povlačenjem akreditacije prekršeno pravo da obavlja svoj posao novinara, jer predstavlja onemogućavanje pristupa informacijama, čime je javnost lišena prilike da dobije informacije od opšteg interesa, kako je utvrđeno članom 10.

Obrazloženje ESLJP-a

Tužena Vlada je tvrdila da je tužba nedopuštena prema članu 35 stav 3 b), zato što podnositelj, na osnovu činjenica koje su predmet tužbe, navodno nije pretrpio „značajnu štetu“. Sud je odbio ovu tvrdnju, ponavljajući da se u slučajevima koji se tiču slobode izražavanja ovaj kriterij mora pažljivo primjenjivati ([Margulev protiv Rusije](#), presuda od 8. oktobra 2019., predstavka br. 15449/09). Pošto se predstavka odnosila na ograničavanje novinarskog pristupa informacijama koje su potencijalno doprinosile javnoj raspravi, pokrenula je važna pitanja ljudskih prava koja je trebalo razmotriti u meritumu.

Nacionalni sudovi nisu ni proizvoljno, ni nepredvidivo tumačili zakonske odredbe koje su obavezivale podnositelja da zaštiti lične podatke (prema opštem zakonu o zaštiti podataka) i koristi pribavljene informacije isključivo u naučne svrhe (prema zakonu koji reguliše pristup arhivama). Podnositelj je mogao razumno predvidjeti da će njegovi postupci vjerovatno dovesti do povlačenja njegove akreditacije, u skladu sa Propisima CNSAS-a.

Sud je naveo da je cilj miješanja bio da se zaštiti pravo na poštovanje privatnog života osoba čiji su lični podaci objavljeni. Čak i ako oštećene osobe nisu podnijele tužbe, postupanje javnih organa je bilo legitimno usmjereno ka ostvarivanju ovog cilja, jer oni moraju donijeti zaštitne mjere radi zaštite osjetljivih podataka koji su u njihovom posjedu.

Analizirajući nužnost i proporcionalnost miješanja, Sud je podsjetio da se sa osjetljivim podacima mora postupati oprezno i kritički. Podnositelj nije filtrirao osjetljive informacije, niti je proveo akademsku analizu u skladu sa navedenom svrhom. Umjesto toga je objavio sirove materijale, otkrivajući pojedinosti iz privatnog života spomenutih osoba, uključujući njihova puna imena i prezimena. Članci se uopšte nisu fokusirali na odnos između sportista i političke policije, što je pitanje od opšteg interesa, pa stoga nisu doprinijeli javnoj raspravi u ovoj oblasti. Podnositelj je imao mogućost preispitivanja odluke o oduzimanju akreditacije pred domaćim sudovima, a njihova odluka ne ukazuje na proizvoljnost.

Iako Sud priznaje da je miješanje uticalo na podnositeljevu mogućnost da istražuje u ovoj oblasti, ono ga nije spriječilo da nastavi raditi kao novinar i bilo je proporcionalno prekršaju koji je počinio.

Napomena: Presuda je zanimljiva iz dva aspekta. Prvo, u njoj se naglašava važnost novinarske slobode, isključujući bar u principu mogućnost da se njeno kršenje smatra minornim i da ne zaslužuje razmatranje pred Sudom (uporediti sa [Sylka protiv Poljske](#), odluka od 3. juna 2014. predstavka br. 19219/07). Drugo, jasno je navedeno da javni organi mogu *proprio motu* ograničiti slobodu izražavanja radi zaštite drugih lica od širenja osjetljivih ličnih podataka. Domaći sudovi nisu izričito odmjeravali težinu privatnosti u odnosu na slobodu izražavanja, a Sud je tražio ravnotežu između ova dva prava, dajući prevagu pravu na privatnost.

[Imrek protiv Turske](#), presuda od 10. novembra 2020., predstavka br. 45975/12

Činjenice

Podnositelj je bio sekretar lokalne podružnice EMEP-a (Laburistička stranka). U tom svojstvu organizovao je i učestvovao u dva politička skupa u martu 2006. godine. U aprilu je pritvoren pod optužbom za širenje propa-

gande u korist terorističke organizacije (PKK, Radnička partija Kurdistan). Optužbe su zasnovane na dvije tačke: njegova odgovornost za navodne nezakonite radnje (izvikivanje slogana i mahanje zastavama i plakatima) koje su počinili učesnici prvog skupa i govor koji je navodno održao na drugom skupu.

Nakon puštanja mu je suđeno. U svoju odbranu, tvrdio je da je postupao propisno da bi spriječio eventualne nezakonite radnje na prvom skupu, kao i da je njegov govor na drugom skupu neispravno reprodukovao u transkriptu koji je policija priložila kao dokaz. U septembru 2008. godine, Sud Adana Assize je proglasio g. İmreka krivim po optužnici i osudio ga na godinu dana zatvora. Kasacioni sud je potvrdio ovu presudu u januaru 2012. godine.

Prema Zakonu br. 6352 iz 2012. godine (kojim se domaći zakon usklađuje sa praksom Suda, ukidajući postupke i presude izrečene u predmetima „krivičnih djela mišljenja“), izvršenje podnositeljeve kazne je obustavljeno, presuda iz 2008. godine je ukinuta, a daljnji postupak protiv podnositelja je zaustavljen.

Podnositelj se pred Sudom žalio na nepravdičnost krivičnog postupka, pozivajući se na član 6. Konvencije i na kršenje prava na slobodu izražavanja iz člana 10.

Obrazloženje ESLJP-a

Sud je analizirao ovaj predmet isključivo iz perspektive člana 10.

Što se tiče odgovornosti podnositelja kao organizatora prvog skupa, Sud je istaknuo da se organizatori ne mogu smatrati krivično odgovornim za djela u kojima direktno ne učestvuju, osim ako ih ne podstiču ili ih toleriraju. Treba ih osloboditi kada djeluju kao mirotvorci, izdajući upozorenja gomili (*Mesut Yildiz i drugi protiv Turske*, presuda od 18. jula 2017., predstavka br. 8157/10, stav 34). Osim toga, domaći sudovi su trebali objasniti u kom smislu bi se moglo smatrati da podnositeljevo ponašanje podstiče na nasilje, oružani otpor ili pobunu, ili da predstavlja govor mržnje (*Mart*

i drugi protiv Turske, presuda od 19. marta 2019., predstavka br. 57031/10, stav 32). Što se tiče spornih izjava, Sud je podsjetio da pravičnost postupka i procesne garancije koje se daju podnositelju predstavljaju faktore koje treba uzeti u obzir kod procjene proporcionalnosti miješanja u slobodu izražavanja (*Baka protiv Mađarske* [GC], presuda od 29. marta 2016., predstavka br. 20261/12, stav 161). Stoga Sud, u okviru procjene proporcionalnosti, mora biti uvjeren u opštu pravičnost krivičnog postupka. U presudi iz 2008. godine, Sud Adana Assize je svoj zaključak zasnovao na jednom jedinom dokazu koji je podnositelj osporavao, bez traženja potkrepljujućih dokaza. Sud nije nastojao ni potvrditi niti opovrgnuti podnositeljevu tvrdnju o greškama ili falsifikovanju dokaza u opisu i transkriptu video snimka. Ovi nedostaci ukazuju na nepravdičnost krivičnog postupka, pa su stoga doveli do utvrđivanja kršenja člana 10.

Napomena: Iako pripada uvriježenom pravcu sudske prakse, ova odluka je važna zato što naglašava kako sloboda izražavanja funkcioniše kao zaštita lične slobode i sigurnosti političkih aktivista. Takođe pojašnjava standard krivične odgovornosti za organizovanje ili učestvovanje u skupu čija je svrha korištenje slobode izražavanja, tokom kojeg su se navodno dešavale kriminalne aktivnosti.

Panioglu protiv Rumunije, presuda od 8. decembra 2020., predstavka br. 33794/14

Činjenice

Podnositeljica je sutkinja na Apelacionom sudu u Bukureštu. Ona je 2012. godine objavila članak o tadašnjoj predsjednici Kasacionog suda u nacionalnim novinama i na jednoj novinskoj internetskoj stranici. Lirskim i provokativnim riječima, u članku je kritikovala nedavno imenovanje bivše tužiteljice iz komunističke ere na ovu poziciju, nazivajući je „drugarica tužiteljica“ i aludirajući na to da ona koristi spise kao režimsko oružje. Sudijsko odjeljenje Vrhov-

nog pravosudnog vijeća (SJCSM) utvrdilo je da je podnositeljica prekršila Kodeks ponašanja za sudije i tužioce. Podnositeljica se bezuspješno žalila Kasacionom sudu.

Podnositeljica je podnijela predstavku ESLJP-u tvrdeći da je izrečena kazna onemogućavala nje-no profesionalno napredovanje i kršila njeno pravo na slobodu izražavanja iz člana 10.

Obrazloženje ESLJP-a

Sud je utvrdio da član 10 nije prekršen. Prihvaćeno je da je miješanje u slobodu izražavanja imalo pravni osnov. Međutim, podnositeljica je osporavala predvidivost relevantne odredbe Kodeksa ponašanja za sudije, jer nije precizno definisala koncept „izraženog mišljenja o moralu i profesionalnom integritetu“, kao ni koncept „kolege.“

Sud je naveo da sporna odredba reguliše ponašanje sudija, specifične i ograničene grupe koja ima profesionalno znanje o tumačenju zakona i da je bila na snazi nekoliko godina. Podnositeljica stoga nije mogla tvrditi da nije poznavala njen sadržaj, a ako je imala sumnje u vezi sa djelokrugom odredbe, mogla je pokazati oprez i suzdržati se od objavljivanja članka.

Sud je analizirao nužnost ograničenja čiji je legitimni cilj bio da zaštiti prava i ugled drugih osoba i održi autoritet pravosuđa. Prihvatio je da je članak doveo u pitanje da li je osoba koja je ranije radila kao tužiteljica u komunističkom režimu adekvatna da predsjedava Kasacionim sudom i fokusirao se na profesionalne aspekte njenog života, doprinoseći tako široj javnoj raspravi o reorganizaciji pravosudnog sistema. Predmet članka – državnna službenica na istaknutoj poziciji u pravosuđu, izložena je većim kritikama i javnom nadzoru od običnih ljudi. Međutim, Sud je naglasio da sudije moraju biti posebno obazrivi i suzdržani u korištenju prava na slobodu izražavanja kada se radi o potrebi za održavanjem integriteta pravosuđa i osiguravanja povjerenja javnosti u pravosuđe.

Sud je utvrdio da nacionalni organi nisu prekoračili granicu slobodne procjene kada su propisno

testirali ravnotežu između suprotstavljenih prava. Članak je sadržavao konkretne tvrdnje o nezakonitom ili neetičnom ponašanju navedene osobe bez potkrepljujućih dokaza. Osim toga, izrečena kazna nije bila pretjerana jer nije dokazano da je spriječila podnositeljicu da koristi prilike u karijeri, a samo se moglo špekulisati da li će je sprečavati u budućnosti.

Napomena: Ovaj predmet pokazuje da integritet pravosuđa predstavlja istaknut suprotstavljeni interes u korištenju prava na slobodu izražavanja ([Morice protiv Francuske](#) [GC], presuda od 23. aprila 2015., predstavka br. 29369/10, st. 124–31). Međutim, pokazuje i da je to naročito slučaj kada kritiku formulišu sami pripadnici pravosuđa, koji bi trebali izuzetno pažljivo da koriste svoje pravo na slobodu izražavanja kada dovode u pitanje navedeni integritet (uporediti sa [Baka protiv Mađarske](#) [GC], presuda od 23. juna 2016., predstavka br. 20261/12, st. 158–67).

[Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft et publisuisse SA protiv Švajcarske, presuda od 22. decembra 2020., predstavka br. 41723/14](#)

Činjenice

Prvi podnositelj predstavke, *Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft* (SSR), privatno-pravno udruženje je nacionalni javni TV i radio emiter koji ima dozvolu Švajcarske Konfederacije. Drugi (*publisuisse SA*) je bio reklamnna kompanija.

Verein gegen Tierfabriken, udruženje za zaštitu životinja i potrošača je 2011. godine rezervisalo reklamni prostor preko drugog podnositelja za emitovanje kratke reklame njihove internetske stranice na nacionalnoj televiziji. Slogan je glasio: „Ono što drugi mediji ne spominju.“ Ubrzo nakon toga, udruženje je zatražilo da se emituje druga verzija reklame sa sloganom „Ono što Švajcarska televizija [tj. prvi podnositelj] ne spominje.“ Drugi podnositelj je odbio ovaj zahtjev, smatrajući da

je suprotan njegovim opštim uslovima, jer nanosi štetu komercijalnim interesima i imidžu prvog podnosioca.

Udruženje je 2012. godine bezuspješno izjavilo žalbu Nezavisnom apelacionom odboru radija i televizije (AIEP). Nakon toga je osporilo odluku pred Vrhovnim federalnim sudom, koji je odlučio u njegovu korist. Federalni sud je smatrao da SSR ima manje samostalnosti u pitanjima oglašavanja iz kojeg se finansira javni servis, nego u pogledu uređivačkih sadržaja, te da u tom kontekstu nije jednak privatnom emiteru. Oba podnosioca su stoga preuzela „zadatak države“ (*tâche de l'État*), što je značilo da su bili dužni da poštuju osnovna prava iz člana 35.(2) Federalnog ustava kojim je definisan obim lične obaveze u pogledu poštivanja osnovnih prava. Federalni zakon o radijskom i televizijskom emitovanju nije spominjao zaštitu komercijalnih interesa i ugleda kao osnov za odbijanje emitovanja, što je predstavljalo ograničavanje prava na slobodu izražavanja ovog udruženja. SSR je stoga bio dužan da objektivno izbalansira uključene interese i sam prihvatajući određenu količinu kritike.

Podnosioci su se pred Sudom žalili na kršenje prava na slobodu izražavanja iz člana 10.

Obrazloženje ESLJP-a

U skladu sa sudskom praksom koja se odnosi na aktivnu legitimaciju javnih emitera ([Radio France i drugi protiv Francuske](#), odluka od 23. septembra 2003., predstavka br. 53984/00), Sud je potvrdio da prvi podnositelj potpada pod definiciju „nevladine organizacije“ iz člana 34. Konvencije ([Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG protiv Švajcarske](#), presuda od 21. juna 2012., predstavka br. 34124/06).

Obaveza emitovanja druge verzije reklame predstavljala je miješanje u prava podnosioca iz člana 10., na osnovu člana 35.(2) Federalnog ustava. Sud je naveo da je njegova primjenljivost na oglašavanje od strane podnosioca bila predvidiva, uzimajući u obzir inherentno uopšteni karakter ustavnih odredbi ([Rekvényi protiv Mađarske](#)

[GC], presuda od 20. maja 1999., predstavka br. 25390/94), posebnu pažnju koja se očekuje od profesionalaca u procjeni rizika i odgovornosti u njihovom postupanju ([Delfi AS protiv Estonije](#) [GC], presuda od 16. juna 2015., predstavka br. 64569/09), kao i sudsku praksu Vrhovnog federalnog suda. Napravio je razliku između ovog i ranijih predmeta ([Animal Defenders International protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [GC], presuda od 22. aprila 2013., predstavka br. 48876/08), u smislu da Federalni zakon u principu nije sprečavao emitovanje reklame, jer zaštita komercijalnog interesa i ugleda drugih osoba nije navedena među zakonskim osnovama za odbijanje.

Sud je zauzeo stav da obaveza koje je bila nametnuta podnosiocima da emituju reklamu nije predstavljala nesrazmjerno miješanje u njihovo pravo na slobodu izražavanja. Sud nije našao uvjerljiv razlog da odstupi od procjene domaćeg suda. Naveo je da je cilj reklame bio da promovira djelovanje Udruženja u oblasti zaštite životinja i potrošača, a ne da javnost navede na kupovinu određenog proizvoda, te da je ona stoga predstavljala korištenje prava na slobodu izražavanja o pitanjima od opšteg interesa. Ponovio je da je SSR, koji ima poseban položaj među švajcarskim medijima, nudio platformu za informisanje javnosti koja se nije mogla uporediti sa drugim televizijskim. Prvi podnositelj je stoga bio dužan da prihvati kritička mišljenja i omogući njihovo emitovanje na svojim kanalima, čak i ako je to uključivalo informacije ili ideje koje vrijeđaju, šokiraju ili uznemiravaju. Takođe, poruka reklame, iako predstavljena na vrlo provokativan način, bila je prepoznatljiva kao izražavanje mišljenja treće strane. Nije bilo kršenja člana 10.

Napomena: Odluka Suda u ovom predmetu je zanimljiva zato što doprinosi tekućim raspravama o postojanju i ograničavanju prava pristupa određenim medijima, o ulozi prava na slobodu izražavanja u oglašavanju, te o liniji koju treba povući između odgovornosti privatnih medijskih operatera i onih koji obavljaju neku javnu funkciju. To je pitanje koje je privuklo znatnu pažnju u vezi sa internetskim posrednicima i platformama (pogledati, *mutatis mutandis*, [Delfi AS protiv Estonije](#)

[GC], presuda od 16. juna 2015., predstavka br. 64569/09, i [Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete protiv Mađarske](#), presuda od 2. februara 2016., predstavka br. 22947/13). U presudi je naglašeno da u ovoj oblasti mogu biti prihvatljiva različita rješenja za balansiranje interesa u pitanju, u skladu s Konvencijom, sve dok imaju dovoljno osnova u jasnim domaćim propisima i pažljivoj sudskoj procjeni, uz primjenu principa supsidijarnosti.

[Société Editrice de Mediapart i drugi protiv Francuske](#), presuda od 14. januara 2021., predstavke br. 281/15 i 34445/15

Činjenice

Predmet se odnosio na naredbu *Mediapartu*, novinskoj internetskoj stranici, njegovom direktoru i novinaru da sa stranice uklone i suzdrže se od daljnjeg objavljivanja dijelova nezakonitih snimaka koji su tajno napravljeni u domu gđe Bettencourt, tadašnje najveće dioničarke Grupacije *l'Oréal*. Snimci su dostavljeni kao dokaz u krivičnoj istrazi navodne kriminalne aktivnosti određenih osoba koje su namjeravale iskoristiti njenu ranjivost, uključujući P.D.M. koji je upravljao njenim bogatstvom i istaknute političare (na kraju su oslobođeni odgovornosti). U kasnijem krivičnom postupku su P.D.M. i još jedna osoba proglašeni krivim za krivično djelo nepri-mjerenog uticaja.

Podnositelji su se pred Sudom žalili tvrdeći da je to predstavljalo kršenje njihovog prava na slobodu izražavanja iz člana 10.

Obrazloženje ESLJP-a

Sud se u analizi fokusirao na proporcionalnost miješanja. Pojasnio je da činjenica da su podnositelji nakon krivičnog postupka bili oslobođeni ne podrazumijeva i da je miješanje na koje su se žalili bilo neproporcionalno. Domaći parnični sudovi takav zaključak nisu zasnovali isključivo na okolnosti da su razgovori

očigledno snimljeni na nezakonit način. Smatrali su da su objavljeni sadržaj i način na koji je predstavljen doveli do nepotrebnog otkrivanja pojedinosti iz privatnog života uključenih osoba. Sud je naveo i da je postavljanje na internet, iako se gledanje sadržaja plaćalo, učinilo informacije dostupnim velikom broju ljudi tokom značajnog vremenskog perioda.

Što se tiče donesene mjere, Sud je podsjetio da sprečavanje otkrivanja informacija koje su već bile javno objavljene ili više nisu povjerljive, u principu, nije dopustivo prema članu 10. ([Fressoz et Roire protiv Francuske](#) [GC], presuda od 21. januara 1999., predstavka br. 29183/95, stav 53). Međutim, u ovom predmetu, naredba o uklanjanju je bila neophodna da bi se ispravio prvobitni upad u privatni život gđe Bettencourt i prekinulo uznemiravanje ranjive žene do kojeg je zbog toga došlo. Objavljivanje snimaka je bilo nezakonito od samog početka, a iako su oni u međuvremenu široko distribuirani, njihova reprodukcija je za medije u cjelini i dalje bila zabranjena. Nije dokazano da je naredba imala odvratajući uticaj na način na koji su podnositelji, koji su oslobođeni krivičnih optužbi, koristili i nastavili koristiti svoja prava na slobodu izražavanja.

Sud je zaključio da je procjena domaćih sudova bila u skladu sa zahtjevima člana 10., te da stoga nije došlo do kršenja prava na slobodu izražavanja.

Napomena: Ova odluka je važna zato što daje primjer kako mediji moraju izvršavati svoje obaveze i odgovornosti, čak i kada se radi o izvještavanju o ozbiljnim pitanjima od javnog interesa, pažljivo uzimajući u obzir pravo ranjivih osoba na privatnost, naročito kada se osjetljive informacije i materijali dijele putem interneta ([Urednički odbor Pravoye Delo and Shtekel protiv Ukrajine](#), presuda od 5. maja 2011., predstavka br. 33014/05). Međutim, treba napomenuti da je odluka da nije bilo kršenja prava u ovom predmetu neraskidivo povezana sa okolnošću da miješanje nije bilo u formi krivične sankcije ili građanske odgovornosti, nego se ograničilo na uklanjanje nezakonitih sadržaja.

Detaljna analiza odabranih predmeta

[Sabuncu i drugi protiv Turske, presuda od 10. novembra 2020., predstavka br. 23199/17](#)

Činjenice

Deset podnositelja su bili novinari vodećeg dnevnog lista *Cumhuriyet* („Republika“) ili rukovodioci fondacije koja je najveći dioničar kompanije koja objavljuje ove novine.

Kada je država proglasila vanredno stanje u julu 2016. godine, nakon što su proveli nekoliko dana u policijskom pritvoru, podnositeljima je 6. novembra 2016. godine određen pritvor do suđenja. Istanbulski 9. Osnovni sud je, *inter alia*, smatrao da postoje snažne sumnje – na osnovu članaka koji su objavljeni u dnevnom listu *Cumhuriyet*, čiju su uredničku politiku navodno kontrolisali, kao i putem društvenih medija – da oni promovišu i šire propagandu u ime organizacija koje se smatraju terorističkim organizacijama, odnosno PKK/KCK (Radnička partija Kurdistanu (ilegalna oružana organizacija)/Savez zajednica Kurdistanu) i organizacije koju turske vlasti nazivaju FETÖ/PDY (Fetullahova teroristička organizacija/ Paralelna državna struktura). Takođe je utvrđeno da postoji rizik od bijega i uništavanja dokaza i da bi alternativne mjere bile nedovoljne.

Podnositelji su podnijeli nekoliko zahtjeva za puštanje, a prigovori na naloge za produžavanje njihovog pritvora do suđenja su zaprimljeni i odbijeni. Pritvor im je redovno produžavan.

U aprilu 2017. godine, javno tužilaštvo u Istanbulu je podiglo optužnicu protiv deset podnositelja

pred 27. Sudom Assize u Istanbulu. Javni tužilac je prvenstveno tvrdio da se tokom tri godine prije pokušaja vojnog udara 15. jula 2016. godine urednički stav lista *Cumhuriyet* promijenio zbog uticaja podnositelja, te da je postao suprotan uredničkim principima koje je ovaj list slijedio 90 godina.

U julu 2017. godine, na kraju prvog ročišta, Sud Assize u Istanbulu je utvrdio da su dokazi već prikupljeni i da rizik od bijega više nije relevantan za sedam podnositelja, te je naredio njihovo puštanje iz pritvora. Puštanje preostalih troje podnositelja je naređeno u periodu od septembra 2017. godine do aprila 2018. godine.

U aprilu 2018. godine, Sud Assize u Istanbulu je jednog podnositelja (g. Günay) oslobodio svih optužbi, a preostalih devet proglasio krivim za pomaganje terorističkoj organizaciji kojoj nisu pripadali, na osnovu člana 220. stav 7 Krivičnog zakona. Osuđeni su na zatvorske kazne u trajanju od tri godine i šest mjeseci do sedam godina i šest mjeseci. U februaru 2019. godine, Apelacioni sud u Istanbulu je odbio žalbe podnositelja. U septembru 2019. godine, Kasacioni sud je poništio drugostepenu presudu i vratio predmet Apelacionom sudu. U novembru 2019. godine, Apelacioni sud u Istanbulu je oslobodio jednog podnositelja (g. Gürsel), ali je odstupio od presude Kasacionog suda i potvrdio osuđujuću presudu protiv preostalih osam. Postupci po njihovoj daljnjoj žalbi su još u toku pred krivičnim odjeljenjima Kasacionog suda.

U međuvremenu, u decembru 2016. godine, podnositelji su uložili pojedinačne apelacije Ustav-

nom sudu, tvrdeći da je prekršeno njihovo pravo na slobodu i sigurnost, kao i na slobodu izražavanja i slobodu medija. Ustavni sud je utvrdio da je došlo do kršenja navedenih prava u odnosu na dva podnositelja (g. Günay i g. Gürsel), dok je za preostalih osam podnositelja utvrdio da nije bilo kršenja prava.

Podnositelji su se pred Sudom žalili da je njihov pritvor bio proizvoljan i da nije bio zasnovan na konkretnim dokazima koji upućuju na postojanje razumne sumnje da su počinili krivično djelo (član 5. stav 1), kao i na trajanje postupaka pred Ustavnim sudom (član 5. stav 4). Dalje su tvrdili da je prekršeno njihovo pravo na slobodu izražavanja (član 10.), žaleći se da su optužbe za djela vezana za terorizam zasnovane na uredničkom stavu novinskog lista koji je kritikovao određene vladine politike. Konačno, tvrdili su da je svrha njihovog pritvaranja da ih se kazni zbog kritikovanja vlade, čime su zloupotrijebljena ograničenja njihovog prava na slobodu (član 18. u vezi sa članom 5. stav 1 i članom 10.).

Obrazloženje ESLJP-a

Sud je odbio nekoliko prethodnih prigovora koji su se odnosili na dopustivost predstavljanja. Međutim, utvrdio je da su g. Günay i g. Gürsel, čije je tvrdnje o kršenju prava na slobodu i slobodu izražavanja Ustavni sud prihvatio, izgubili status žrtava u odnosu na navedene tvrdnje.

Član 5. stav 1 (pravo na slobodu – postojanje osnovane sumnje u izvršenje krivičnog djela) – Imajući u vidu ozbiljnost navodnih krivičnih djela i težinu potencijalne kazne, Sud je podsjetio da domaći organi trebaju sa velikom pažnjom razmotriti činjenice. Činjenice koje čine osnov za sumnju u izvršenje djela trebale su biti opravdane provjerljivim i objektivnim dokazima, da bi se moglo opravdano smatrati da potpadaju pod jedno od navodnih krivičnih djela utvrđenim Krivičnim zakonom.

Sud je primijetio da bi se objavljeni materijali, na koje su se pozivali pravosudni organi prilikom određivanja i produžavanja pritvora podnositelja

do suđenja, mogli podijeliti u četiri grupe. To su: (1) članci u kojima se kritikuju politike političkih organa i javno ponašanje njihovih simpatizera; (2) članci, tvitovi i vijesti u kojima se izvještava o izjavama osoba koje navodno predstavljaju nezakonite organizacije; (3) izneseni kritički stavovi novinara lista *Cumhuriyet* o postupanju upravnih i pravosudnih organa u borbi protiv ilegalnih organizacija; i (4) osjetljive informacije koje pobuđuju interes javnosti.

Sud je smatrao da čak i pretpostavka da svi novinski članci na koje su se državni organi pozvali opravdavaju pritvor podnositelja i njegovo produžavanje, oni nisu objektivnom postmatraču iznijeli nikakvu činjenicu koja bi mogla izazvati razumnu sumnju o počinjenju krivičnih djela širenja propagande u ime terorističkih organizacija ili pomaganja takvim organizacijama.

Nakon detaljnog razmatranja navodnih djela podnositelja, Sud je naveo sljedeće: podnositelji su se držali okvira javne rasprave o činjenicama i događajima koji su bili već poznati; razmatrali su i izvještavali o činjenicama i mišljenjima u skladu sa novinarskim dužnostima; članci nisu odražavali podršku ni zagovaranje upotrebe nasilja u političkoj sferi, niti su upućivali na bilo kakvu želju podnositelja da doprinesu nezakonitim ciljevima terorističkih organizacija, odnosno da koriste nasilje i teror za ostvarivanje političkih ciljeva. Sud je podvukao kako se ove činjenice na prvi pogled nisu mogle razlikovati od legitimnih aktivnosti političke opozicije, pokazujući da su one potpadale pod korištenje njihovog prava na slobodu izražavanja i slobodu medija, zagarantovanog domaćim zakonodavstvom i Konvencijom. Legitimna kritika vlasti u kontekstu javne rasprave koja spada u okvire slobode izražavanja i medija tako je izjednačena sa pomaganjem terorističkim organizacijama i/ili širenjem propagande u korist tih organizacija. Sud je zauzeo stav da je takvo tumačenje krivičnog zakona predstavljalo značajan rizik po konvencijski sistem, koji dovodi do toga da je svaka osoba koja iznosi stav suprotan stavovima koje zagovaraju vlada i službeni organi vlasti okarakterisana kao terorist ili osoba koja pomaže teroristima. U pluralističkoj demokratiji,

takva situacija ne može uvjeriti objektivnog posmatrača u postojanje razumne sumnje u novinare koji se slažu s političkom opozicijom ali ne promovišu upotrebu nasilja.

Što se tiče tvrdnje Vlade Turske da je mjera bila izuzetno opravdana imajući u vidu vanredno stanje, Sud je naveo da su u tom kontekstu usvojene brojne mjere kojima su uvedena značajna ograničenja u pogledu procesnih zaštitnih mjera iz domaćeg zakonodavstva za sve osobe koje su u policijskom ili pritvoru do suđenja. Međutim, nijedna od njih nije primjenljiva na situaciju podnositelja. Dakle, ne može se reći da su mjere koje su predmet predstavke ispunjavale uslove iz člana 15. Konvencije.

Sud je stoga utvrdio da je prekršen član 5. stav 1 zbog nepostojanja razumne sumnje da je osam podnositelja počinilo krivično djelo. Zato je smatrao nepotrebnim da zasebno razmatra tužbe preostalih podnositelja prema članu 5. st. 1 (c) i 3.

Član 5. stav 4 (pravo na slobodu – razmatranje zakonitosti lišavanja slobode u kratkom roku) – Sud je ponovio da se zahtjev za brzo razmatranje lišavanja slobode odnosi na postupke pred Ustavnim sudom. Napomenuo je da se uzimaju u obzir vremenski periodi od sedam do šesnaest mjeseci, kao i da su svi ti periodi trajali tokom vanrednog stanja. Iako se relevantni periodi ne bi mogli opisati kao „brzi“ u uobičajenom kontekstu imajući u vidu ranije predmete koji su se odnosili na lišavanje slobode tokom vanrednog stanja ([Akgün protiv Turske](#), odluka od 2. aprila 2019., predstavka br. 19699/18, [Mehmet Hasan Altan protiv Turske](#), presuda od 20. marta 2018., predstavka br. 13237/17, i [Şahin Alpay protiv Turske](#), presuda od 20. marta 2018., predstavka br. 16538/17), morala se uzeti u obzir složenost apelacija i broj predmeta u radu Ustavnog suda nakon proglašavanja vanrednog stanja. Sud je zaključio da je ovo bila izuzetna situacija i da u specifičnim okolnostima ovih predmeta nije došlo do kršenja člana 5. stav 4.

Član 10. (sloboda izražavanja) – Sud je ponovio da krivično gonjenje i lišavanje novinara slobode do suđenja koje je direktno u vezi sa njihovim radom predstavlja miješanje u član 10. čak i kada je na

kraju određena osoba oslobođena optužbi. Oni su na taj način stvarno i efektivno bili ograničeni u obavljanju novinarskog posla. U tom smislu, Sud smatra da se mjera nezakonitog pritvora koja predstavlja i miješanje u jednu od sloboda garantovanih Konvencijom u principu ne može smatrati ograničavanjem navedene slobode koje je propisano domaćim zakonom. Imajući u vidu zaključke vezane za član 5. stav 1, Sud smatra da je došlo i do kršenja člana 10.

Član 18., u vezi sa članovima 5. stav 1 i 10. (zloupotreba ograničavanja lične slobode i slobode izražavanja) – Podnositelji su se u suštini žalili da je stvarni motiv iza njihovog lišavanja slobode do suđenja bio da se utiša kritika ovog novinskog lista na račun vlade i njenih simpatizera. Sud je naveo da su treća lica – intervenijenti, uključujući i Komesara za ljudska prava, naveli da je nakon vojnog udara 2016. godine bilo mnogo slučajeva u kojima su opozicioni novinari neosnovano optuživani za terorizam i lišavani slobode do suđenja. Međutim, Sud je primijetio da se „politički proces i sudski proces temeljno razlikuju“ i da on svoju odluku mora zasnovati na „dokazima u pravnom smislu.“ Ponovio je da postojanje „krajnje svrhe“, koja podrazumijeva kršenje člana 18, nije automatski dokazano zaključkom da su podnositelji nezakonito lišeni slobode, čime je prekršeno njihovo pravo na slobodu izražavanja. Sud je razmatrao okolnosti slučaja i naveo da je Ustavni sud temeljito proučio predmet podnositelja i donio jasnu odluku koju su pratila izdvojena mišljenja. Zaključio je da postojanje krajnje svrhe nije utvrđeno izvan razumne sumnje. Prema tome, nije bilo kršenja člana 18.

Opšti komentari

U presudi se odlučuje o ključnom predmetu u oblasti slobode i sigurnosti novinara. Ona unapređuje praksu Suda u odnosu na zaštitu od proizvoljnog pritvaranja novinara u dva pogleda.

Prvo, u presudi se iznose principi koji se odnose na postojanje „razumne sumnje da je počinjeno krivično djelo“ u odnosu na osobu koja je u pri-

tvoru do suđenja, koji čine suštinski dio zaštitne mjere propisane članom 5. stav 1 (c). To je, prema presudi, više od dobre namjere. U poređenju sa standardnim pristupom ovom pitanju (uporediti sa [Fox, Campbell i Hartley protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), presuda od 3. avgusta 1990., predstavke br. 12244/86 12245/86 12383/86), presuda doprinosi razvoju i konsolidaciji dvojakog testa: (1) objektivni posmatrač mora biti uvjeren da postoje činjenice ili date informacije kao osnov za lišavanje slobode (činjenični aspekt), i (2) za te činjenice se može opravdano smatrati da potpadaju pod zakonski opis krivičnog djela (zakonska karakterizacija). Glavni doprinos presude je da se jasno utvrđivanje principa prema kojem se „sumnja ne može smatrati razumno ako je zasnovana na pristupu kojim se korištenje prava i sloboda priznatih Konvencijom 'klasifikuje kao kriminalno ponašanje'“ (pogledati i [Ragıp Zarakolu protiv Turske](#), presuda od 15. septembra 2020., predstavka br. 15064/12, [Şik protiv Turske \(br. 2\)](#), presuda od 24. novembra 2020., predstavka br. 36493/17). Osim toga, kada je navodno djelo ozbiljno i krivični postupak se dotiče slobode izražavanja, presuda poziva na vrlo strogu sudsku kontrolu pred nacionalnim sudovima, kao i pred samim Sudom.

Dodatni doprinos ove presude razvoju principa u ovoj oblasti je jasna tvrdnja da se mjera nezakonitog pritvora koja predstavlja miješanje u pravo na slobodu izražavanja „u principu ne može smatrati ograničavanjem navedene slobode koje je propisano domaćim zakonom.“ U kombinaciji sa strogom kontrolom koja je obavezna da bi se opravdalo ograničavanje slobode novinara zbog optužbi koje su direktno vezane za njihov rad, ovim se postavlja vrlo visok standard zaštite.

Zaključak Suda da nije bilo zloupotrebe ograničavanja lične slobode takođe je važan u postojećoj pravnoj raspravi o djelokrugu člana 18. U izdvojenom mišljenju, sudija Kūris je tvrdio da je Sud primijenio vrlo strog standard „nepobitnih i direktnih dokaza“ o postojanju krajnje svrhe za ograničenje, posuđen iz starije sudske prakse ([Khodorkovskiy protiv Rusije](#), br. 5829/04, stav 259, 31. maj 2011.). Tvrdio je da treba slijediti drugačiji pristup koji je razvijen u sudskoj praksi i već ga je potvrdilo Veliko vijeće ([Merabishvili protiv Gruzije](#)

[GC], presuda od 8. novembra 2017., predstavka br. 72508/13). Po njegovom mišljenju, Sud je trebao provesti nezavisnu procjenu, koja se zasniva i na kontekstualnim elementima i korištenju šireg raspona dostupnih izvora informacija. Veliko vijeće se dotaklo ovog pitanja u presudi u predmetu [Selahattin Demirtaş protiv Turske \(br. 2\)](#), o kojem se govori u nastavku.

[Selahattin Demirtaş protiv Turske \(br. 2\)](#)[GC], presuda od 22. decembra 2020., predstavka br. 14305/17

Činjenice

Podnositelj predstavke je bio izabrani član Narodne skupštine Turske, bivši kandidat za predsjedništvo Republike i jedan od dvojice kopredsjedavajućih Narodne demokratske partije (HDP), prve pro-kurdske političke stranke koja je osvojila mjesta u Parlamentu.

Amandman na Ustav Turske usvojen je 20. maja 2016. godine. Njime je ukinuta nepovredivost parlamentaraca (tj. izuzimanje od hapšenja, ispitivanja, pritvaranja ili suđenja) iz člana 83. stav 2 Ustava u svim slučajevima kada su zahtjevi u tom smislu bili dostavljeni Narodnoj skupštini prije datuma usvajanja amandmana. Amandman se nije dotakao izuzimanja parlamentaraca od odgovornosti (tj. odgovornosti za mišljenja izražena tokom parlamentarnih aktivnosti ili u vezi s njima). Ova reforma pokrenuta je u oktobru 2014. godine nakon sukoba u gradu Kobani u Siriji između Daeša i snaga organizacije povezane sa PKK, koju Turska smatra terorističkom organizacijom. Nakon mjera koje je Vlada preduzela da spriječi kurdske pristalice da se priključuju snagama suprotstavljenim Daešu u Siriji, demonstracije su ubrzo postale nasilne. Godine 2015., ponovo su počeli teroristički napadi, političko nasilje i oružani sukobi između vladinih snaga i kurdskih frakcija. Time je prekinut proces rješavanja „kurdskog pitanja“ koji je započeo 2011. godine.

Podnositelj, čija je stranka prvobitno pozvala na demonstracije protiv Vlade putem svog računa

na Twitteru, aktivno je govorio o ovim dešavanjima u svojim govorima i izjavama. Pozivao je na prekid političkog nasilja, ali je takođe podržao i hvalio kurdski „otpor“ i zahtjeve Kurda za autonomijom. U izjavi za medije od 16. januara 2016. godine, Predsjednik Turske je podnositeljeve izjave eksplicitno nazvao „krivičnim djelima protiv Ustava“ i pozvao je na odgovornost u „procesu koji će započeti ukidanjem [parlamentarnog] imuniteta.“

U novembru 2016. godine, podnositelju je 2. Osnovni sud Diyarbakır odredio pritvor do suđenja u okviru krivične istrage koju je vodio javni tužilac Diyarbakira zbog sumnje da podnositelj pripada oružanoj terorističkoj organizaciji i podstiče druge na činjenje krivičnog djela. Tužilaštvo je objedinilo trideset jednu krivičnu istragu vezanu za podnositelja u jedan predmet. Tako je g. Demirtaş bio jedan od 154 parlamentaraca (uključujući 55 članova HDP-a) na koje je uticao navedeni ustavni amandman. Na kraju su pokrenute krivične istrage protiv 14 članova HDP-a, uključujući podnositelja i jednog člana druge opozicione stranke i određen im je pritvor do suđenja.

Kasnije je javno tužilaštvo u Istanbulu otvorilo istragu protiv podnositelja zbog širenja propagande u korist terorističke organizacije. Poslat je na suđenje pred Sudom Assize u Istanbulu, a u septembru 2018. godine je osuđen. On je 7. decembra 2018. godine, počeo služiti izrečenu zatvorsku kaznu. U septembru 2019. godine je pušten nakon prekida pritvora do suđenja u prvom krugu postupaka i ukidanja presude izrečene 2018. godine. Ubrzo nakon toga, Osnovni sud u Ankari mu je ponovo odredio pritvor do suđenja na zahtjev javnog tužilaštva u Ankari u okviru posebne istrage po drugačijim optužbama za iste događaje.

G. Demirtaş je više puta pred nadležnim sudovima osporavao zakonitost pritvora i njegovog produžavanja tokom postupka u Diyarbakiru. Tokom ovog postupka, podnositelj je neprestano tvrdio da je njegovo ponovno slanje u pritvor nezakonito zato što su sve optužbe protiv njega bile u vezi sa političkim govorima i mišljenjima koja su obuhvaćena izuzimanjem parlamentarca od odgovornosti. Tvrdio je da nema dovoljno osnova za njegovo pritvaranje do suđenja i da je

cilj njegovog lišavanja slobode bio da se ušutkaju pripadnici političke opozicije. Negirao je da je počinio bilo kakvo krivično djelo i tvrdio je da je pritvoren zbog iznošenja kritičkih stavova o politici Predsjednika Turske.

Podnositelj je podnio nekoliko apelacija Ustavnom sudu Turske, osporavajući zakonitost lišavanja slobode do suđenja i tvrdeći da je prekršeno njegovo pravo na slobodu izražavanja, kao i pravo da bude biran na izborima. Ustavni sud je 2017. godine odbio njegovu prvu apelaciju, potvrđujući ustavni amandman, *inter alia*. Ustavni sud je 2020. godine potvrdio zakonitost prvobitnog lišavanja slobode podnositelja, ali je proglasio da je podnositeljevo pravo na slobodu ličnosti prekršeno zbog nedjelotvornog sudskog nadzora nad zakonitošću produžavanja njegovog pritvora. Sve druge apelacije su odbijene.

U narednoj apelaciji pred Ustavnim sudom, podnositelj je osporio zakonitost produžavanja pritvora do suđenja. Postupak je i dalje u toku. Zbog toga je podnositelj i dalje u pritvoru.

Pred Sudom se podnositelj žalio na kršenje njegovih prava na slobodu ličnosti (član 5., st. 1, 3 i 4), slobodu izražavanja (član 10.), pravo da bude biran na izborima u Parlament (član 3. Protokola br. 1), kao i zloupotrebu ovlaštenja kod pribjegavanja ograničavanju ljudskih prava koje je dozvoljeno Konvencijom (član 18., u vezi sa članom 5. stav 1)

Sudsko vijeće je 2018. godine utvrdilo da je došlo do kršenja članova 5. stav 3, 18 (u vezi sa članom 5. stav 3) i člana 3. Protokola br. 1. Utvrdilo je da nije bilo kršenja člana 5. st. 1 i 4, a nije smatralo potrebnim da razmatra predmet u odnosu na član 10. Predmet je upućen Velikom vijeću na zahtjev obje strane.

Obrazloženje ESLJP-a

Veliko vijeće je odbilo nekoliko prethodnih prigovora koji su se odnosili na dopustivost navoda iz predstavke. U meritumu, suprotno pristupu Vijeća, ono je u svom razmatranju dalo centralnu ulogu slobodi izražavanja, tako što je analizu započelo iz perspektive člana 10. Utvrdilo je da su ukidanje imuniteta, lišavanje

slobode i krivično gonjenje podnositelja bili zasnovani na nepredvidivom pravnom osnovu, čime je prekršen član 10. Obrazloženje i zaključci o ovom pitanju su bili relevantni, ako ne i odlučujući, u dodatnim utvrđenjima Suda o kršenju drugih prava, posebno člana 5. stav 1 Konvencije i člana 3. Protokola br. 1. Sud je u skladu sa članom 46. naložio trenutno puštanje podnositelja na slobodu.

Član 10 (sloboda izražavanja) – Sud je pažljivo analizirao parlamentarne procedure u vezi sa ustavnim amandmanom i razloge koje su navele domaći sudovi za prvobitno lišavanje slobode podnositelja te optužnicu iz 2017. godine. Naveo je da je amandman imao jasan cilj – da oduzme imunitet prepoznatljivoj grupi opozicionih članova parlamenta zbog njihovih govora, dok su se razlozi sudova isključivo oslanjali na izjave i mišljenja koja je iznio podnositelj. Stoga je ukidanje parlamentarnog imuniteta podnositelja, njegovo pritvaranje do suđenja i krivično gonjenje predstavljalo miješanje u njegova prava na slobodu izražavanja.

Zakonske odredbe koje daju osnov za miješanje su: (1) ustavni amandman, i (2) odredbe Krivičnog zakona o optužbama za terorizam. Što se tiče njihovog kvaliteta, pitanje je bilo da li je podnositelj mogao predvidjeti njihovo tumačenje i primjenu u vrijeme kada je držao govore. Sud je razmatrao navedene odredbe.

(1) Sud je naveo da je amandman uticao samo na nepovredivost, a ne i na oslobađanje od odgovornosti čiji je specifičan cilj zaštita slobode izražavanja članova parlamenta. Dakle, i nakon usvajanja amandmana članovi parlamenta su nastavili uživati pravnu zaštitu zbog političkih govora u Narodnoj skupštini i njihovog ponavljanja ili širenja izvan Skupštine. Samo je Skupština mogla donijeti drugačiju odluku, nakon provođenja propisane ustavne procedure kojom se pružaju procesne garancije. Stoga je zadatak domaćih sudova bio da prvenstveno odrede da li oslobađanje parlamentaraca od odgovornosti obuhvata i političke govore podnositelja. Podnositelj se pozivao na ovaj argument od prvog lišavanja slobode. Međutim, Sud je posebno zapazio da domaći sudovi ni na jednom nivou, uključujući i Ustavni sud, nisu analizirali ovaj podnositeljev ar-

gument. Čak i ako se pretpostavi da sporni govori nisu obuhvaćeni oslobađanjem od odgovornosti, ustavni amandman je, samo po sebi, pokretao pitanje predvidivosti, jer je članove parlamenta lišio procesnih mjera zaštite od ukidanja imuniteta koje pruža Ustav. One su uključivale individualnu procjenu i odluku Skupštine o situaciji svakog od članova parlamenta u pitanju i pravo na žalbu Ustavnom sudu. Osim toga, Sud je u cijelosti podržao jasan zaključak Venecijanske komisije da je ovaj jednokratni, *ad homines* amandman bez presedana bio izričito usmjeren na konkretne izjave članova parlamenta, posebno članove opozicije, te da se stoga radilo u „zloupotrebi procedure za donošenje ustavnih amandmana“ (Venecijanska komisija, [Turska – Mišljenje o ukidanju drugog stava člana 83. Ustava](#), mišljenje br. 858/2016 od 14. oktobra 2016.). U tom kontekstu, članovi parlamenta nisu mogli opravdano očekivati donošenje ovog amandmana tokom njihovog mandata. Dakle, miješanje se nije moglo predvidjeti.

2) Sud je ponovio da su podnositeljevi govori predstavljali jedinu činjeničnu osnovu za pritvaranje podnositelja do suđenja zbog optužbi za terorizam. Primijetio je da je odlukama domaćih sudova nedostajala jasnoća i preciznost u odnosu na vrstu krivičnog djela (ili više njih) koje predstavlja osnovu za određivanje pritvora podnositelju. Međutim, smatrao je da je krivično djelo osnivanja ili vođenja oružane terorističke organizacije i članstvo u takvoj organizaciji (član 314. Krivičnog zakona Turske) imalo istaknutu ulogu. U ovom predmetu su domaći sudovi usvojili široko tumačenje krivičnih djela i nisu proveli analizu obilježja krivičnog djela koja je naveo Kasacioni sud. Političke izjave podnositelja smatrale su se dovoljnim za zaključak da se radi o postupcima kojima se može uspostaviti aktivna veza između podnositelja i oružane organizacije, bez propisne kontekstualne analize. To se dešavalo u opštem kontekstu u kojem se, kako je istaknuo Komesar za ljudska prava, kao opravdanje za pritvaranje sve češće koriste dokazi koji se isključivo odnose na izjave i djela koja su očigledno nenasilna i u principu bi trebala biti zaštićena članom 10. Osim toga, Venecijanska komisija je navela da su, primjenjujući član 314. Krivičnog zakona, domaći sudovi često donosili odluku o nečijem članstvu

u oružanoj organizaciji na osnovu vrlo slabih dokaza (Venecijanska komisija, [Mišljenje o članovima 216., 299., 301. i 314. Krivičnog zakona Turske](#), mišljenje br. 831/2015 od 16. marta 2016.). Raspon postupaka kojima bi se moglo opravdati određivanje pritvora podnosiocu do suđenja zbog ozbiljnih krivičnih djela bio je preširok da bi se pružila adekvatna zaštita od proizvoljnog miješanja nacionalnih organa vlasti. Takvo tumačenje se naročito nije moglo opravdati u slučajevima kada je podrazumijevalo izjednačavanje korištenja prava na slobodu izražavanja sa pripadništvom, osnivanjem ili vođenjem oružane terorističke organizacije, iako ne postoje konkretni dokazi o vezama sa terorističkom organizacijom. Stoga je spornim odredbama nedostajala obavezna predvidivost.

Član 5. stav 1 (pravo na slobodu ličnosti – postojanje razumne sumnje o činjenju krivičnog djela) – U odnosu na pitanje da li je postojala razumna sumnja o činjenju krivičnih djela – koja je obavezan uslov za određivanje pritvora do suđenja prema članu 5. stav 1(c) – Veliko vijeće je veoma pažljivo procijenilo optužbe protiv podnosioca i potkrjepljujuće dokaze i na kraju se nije složilo sa zaključkom Vijeća da kršenja nije bilo. Sud je zaključio da, prema sadržaju i kontekstu, sporne političke govore podnosioca, čak i kada je iznio oštre kritike i šokantna mišljenja, objektivan posmatrač ne bi mogao smatrati huškačkim djelima kojima se podstiče na nasilje. U tom smislu, moralo se uzeti u obzir da su ti govori bili povezani sa korištenjem prava podnosioca kao člana parlamenta na slobodu izražavanja. Sud je zaključio da odluke o određivanju pritvora podnosiocu do suđenja nisu sadržavale dokaze koji bi ukazivali na jasnu vezu između njegovih postupaka i krivičnih djela zbog kojih je pritvoren. Dakle, prekršen je član 5. stav 1.

Član 3. Protokola br. 1 (pravo na slobodne i fer izbore) – Pravo na slobodne izbore uključuje pravo izabranih članova da sjede u Parlamentu. Sud je naglasio međusobnu zavisnost članova 10. i 3. Protokola br. 1 i njen poseban značaj u situaciji kada se demokratski izabrani zastupnici drže u pritvoru do suđenja zbog iznošenja svojih političkih stavova. Sud smatra da se, u situaciji kada je član parlamenta pritvoren, što predstavlja kršenje člana 10., posljedično krši i član 3. Protokola br. 1

zbog nepostojanja razumne sumnje. To uključuje predmete, poput ovog koji se našao pred Sudom, u kojima domaći sudovi generalno nisu uzeli u obzir da su predmetna krivična djela direktno povezana sa političkim djelovanjem žrtve.

Član 18., u vezi sa članom 5. stav 1 (zloupotreba ograničavanja slobode ličnosti) – Iako postupak pred Sudom ne dozvoljava ispitivanje tvrdnji o zloupotrebi ograničenja u vezi s članom 10., njegovo obrazloženje i zaključci o ovom pitanju su relevantni za slobodu izražavanja. Sud je razmatrao da li je određivanje pritvora podnosiocu do suđenja doista imalo drugu krajnju svrhu, a ne isključivo suzbijanje kriminala. Sud je analizirao više faktora, uključujući: (1) kontekst i posljedice ustavnog amandmana; (2) postojanje obrasca pritvaranja i krivičnog gonjenja pripadnika opozicije zbog njihovih stavova; (3) tempiranje i posljedice prvobitnog pritvaranja podnosioca i produžavanja pritvora do suđenja, naročito tokom dvije ključne kampanje (referendum o značajnoj ustavnoj reformi i predsjednički izbori); (4) zaključci drugih tijela Vijeća Evrope o nezavisnosti pravosudnog sistema, posebno tokom vanrednog stanja. Sud je zaključio da usklađeni zaključci izvedeni na osnovu ovih informacija idu u prilog zaključku da svrha pritvaranja podnosioca do suđenja koju su naveli nadležni organi od samog početka predstavlja tek izgovor kojim prikrivaju krajnju političku svrhu, što nesporno predstavlja teškoću za demokratiju.

Opšti komentari

Presuda u predmetu *Demirtaş* je vjerovatno najznačajnija koju je Sud izrekao u 2020. godini i postavlja standarde koji će postati referentna tačka u zaštiti političkog govora i slobode izražavanja u cjelini od zlomjernog krivičnog gonjenja i ciljanog lišavanja slobode pod izgovorom borbe protiv terorizma i političkog nasilja. To čini putem inovativnog pristupa (uporediti sa [Sabuncu i drugi protiv Turske, presuda od 10. novembra 2020., predstavka br. 23199/17](#), ranije komentarisana, i [Şahin Alpay protiv Turske](#), presuda od 20. marta 2018., predstavka br. 16538/17), u kojem se slobodi govora i principu zakonitosti ograničenja daje centralna

i istaknuta uloga u očuvanju vladavine prava, kada su demokratske institucije ugrožene autoritarnim i populističkim potezima iznutra, uz zloupotrebu vladavine većine.

Rezultat je ostvaren uočljivim interpretativnim pristupom. Sud u obrazloženju izbjegava razmatranje pravosudne ekonomičnosti i potpuno razvija koherentno tumačenje različitih prava iz Konvencije, u svjetlu krovnog koncepta vladavine prava. Pritom se Sud znatno oslanja na rad drugih tijela Vijeća Evrope, posebno Venecijanske komisije i Komesara za ljudska prava.

Sud je s vremenom razvio skup principa zasnovanih na ideji da je sloboda govora posebno važna za opozicione članove parlamenta, pozivajući na najstrožu kontrolu od strane Suda ([Castells protiv Španije](#), presuda od 23. aprila 1992., predstavka br. 11798/85; [Karácsony i drugi protiv Mađarske](#) [GC], presuda od 17. maja 2016., predstavke br. 42461/13 i 44357/13). U tom okviru, u presudi se posebno razvija koncept predvidivosti zakona, u dva pogleda. Prvo, postavljaju se granice ukidanju imuniteta parlamentaraca kroz proceduru ustavnih amandmana koja cilja na opozicione grupe, lišavajući ih zaštitnih mjera koje obično postoje kada se radi o ukidanju ove povlastice. Drugo, zahtijeva pažljivo formuliranje odredaba krivičnog zakona i strogo tumačenje od strane domaćih sudova u kontekstu borbe protiv terorizma i političkog nasilja, da bi se izbjeglo izjednačavanje korištenja prava na slobodu izražavanja sa učešćem u terorističkoj organizaciji kada ne postoje konkretni dokazi o takvoj povezanosti. Usmjeravajući analizu na zakonitost, a ne proporcionalnost miješanja, presuda šalje strogo upozorenje da u demokratskom društvu zakon mora imati primarnu funkciju zaštite od proizvoljne upotrebe ovlaštenja i da ne može postati jedan od njenih alata.

Zaključak da je određivanje pritvora do suđenja bilo zasnovano na odredbama koje nemaju kvalitet „zakona“ u klasičnom smislu, direkto utiče na analizu prava na ličnu slobodu i slobodne izbore na način koji pojašnjava i proširuje zaštitu po novim pravima. Iako obrnutim redoslijedom, presuda jača međusobnu povezanost članova 5. i 10. koji su već razrađeni u predmetu *Subuncu* i drugim novijim predmetima ([Ragıp Zarakolu](#)

[protiv Turske](#), presuda od 15. septembra 2020., predstavka br. 15064/12, [Şik protiv Turske \(br. 2\)](#), presuda od 24. novembra 2020., predstavka br. 36493/17, [Atilla Taş protiv Turske](#), presuda od 19. januara 2021., predstavka br. 72/17). U presudi je naglašen princip prema kojem korištenje prava na slobodu izražavanja samo po sebi ne može proizvesti „razumnu sumnju“ o činjenju krivičnog djela, budući da sud strogo kontroliše obrazloženje domaćih sudova ([Fox, Campbell i Hartley protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), presuda od 3. avgusta 1990., predstavke br. 12244/86 12245/86 12383/86). Na sličan način, proširujući obim prava na slobodne izbore da bi se obuhvatilo pravo izabраниh parlamentaraca „da sjede“ u parlamentu, u presudi se navodi, kao stvar principa, da u slučaju kada se pritvaranje člana parlamenta ne može smatrati spojivim sa zahtjevima iz člana 10. Konvencije, ono ujedno predstavlja i kršenje člana 3. Protokola br. 1.

Konačno, posebno je značajan zaključak o kršenju člana 18. Prvo, naglašava se politička dimenzija predmeta i postojanje problema sa poštovanjem prava na slobodu i sigurnosti i slobodu izražavanja u Turskoj. Drugo, odgovara se na kritiku nakon zaključka da nije bilo kršenja u predmetu *Sabuncu* i znatno odstupa od pristupa koji je primijenjen u tom predmetu. Ponavljaju se u potpunosti principi navedeni u predmetu [Merabišvili protiv Gruzije](#) ([GC], presuda od 8. novembra 2017., predstavka br. 72508/13). U presudi se posebno podsjeća da Sud nema razloga da se ograniči na „direktan dokaz“ u vezi sa navodima po osnovu člana 18., kao ni na primjenu posebnog standarda dokazivanja takvih tvrdnji. Primjenjujući ove principe, Sud provodi detaljnu i opsežnu analizu situacije u Turskoj u relevantnom periodu, oslanjajući se i na informacije koje su dostavila treća lica – intervenijenti. Konačno, zaključak o kršenju člana 18. znači da je svrha prvobitnog pritvora g. Demirtaşa i kasnijih produžavanja bila da se on ušutka kao opozicioni lider i spriječi da koristi svoja politička prava u skladu s Konvencijom. U presudi se dalje kaže da to Sudu ne ostavlja drugi izbor nego da naredi jedini mogući pravni lijek za ovu situaciju: trenutno puštanje g. Demirtaşa na slobodu.

Sloboda izražavanja i sloboda medija u Jugoistočnoj Evropi (JUFREX)

Akcija je ukomponirana u „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019.-2022.“ i oslanja se na rezultate postignute u toku prethodnog zajedničkog projekta EU/VE „Jačanje pravosudne ekspertize o slobodi izražavanja i medija u Jugoistočnoj Evropi (JUFREX)“. Regionalna akcija je usko povezana sa JUFREX akcijama prilagođenim šest korisnica u: Albaniji, Bosni i Hercegovini, Kosovu*, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji.

JUFREX aktivnosti se sprovode s ciljem:

- „promocije slobode izražavanja i slobode medija u skladu sa evropskim standardima“;
- „unapređenje primjene tih standarda kroz uključivanje niza aktera odgovornih za primjenu takvih standarda u svom svakodnevnom radu, odnosno: sudije, tužioci, policijski službenici, predstavnici regulatornih tijela za medija, medijski akteri i studenti“;
- „konsolidacije platforme za regionalnu saradnju, diskusiju i razmjenu dobrih praksi“.

Tamo gdje postoji sredina koja omogućava slobodu izražavanja i slobodu medija i pravo da se traže, pružaju i primaju informacije je dobro zaštićeno, građani mogu iskreno sudjelovati u demokratskim procesima. Domaće institucije za obuku za pravne eksperte (sudske akademije i advokatske komore) imaju presudnu ulogu u ostvarivanju toga.

Sve JUFREX aktivnosti su zasnovane na inovativnim i modernim alatima za učenje o slobodi izražavanja i slobodi medija i usvajaju dinamičku metodologiju za obrazovanje odraslih i model ravnopravnih partnera.

„Program Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku za period 2019.–2022.“ predstavlja zajedničku inicijativu Evropske unije i Vijeća Evrope koja korisnicima omogućava da ispune svoje reformske programe u oblastima ljudskih prava, vladavine zakona i demokratije u skladu sa evropskim standardima, uključujući, gdje je to relevantno, u okviru procesa proširenja EU.

* Ovaj naziv ne utiče na poziciju i status i u skladu je sa UNSCR 1244 i Mišljenje Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

Vijeće Evrope je glavna organizacija za ljudska prava na kontinentu. Obuhvata 47 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Vijeća Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum koji ima za cilj da zaštiti prava čovjeka, demokratiju i pravnu državu. Evropski sud za ljudska prava kontroliše implementaciju Konvencije u državama članicama.

www.coe.int

Zemlje članice Evropske unije odlučile su da udruže svoja znanja, resurse i sudbine. Zajedno su izgradile zonu stabilnosti, demokratije i održivog razvoja, zadržavajući kulturnu raznolikost, toleranciju i individualne slobode. Evropska unija poklanja posebnu pažnju razmjeni postignuća i vrijednosti sa zemljama i narodima izvan svojih granica

www.europa.eu

Finansirano
od strane Evropske unije
i Vijeća Evrope

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implementirano
od strane Vijeća Evrope